

BIBLIOGRAFIE

ZKRATKY

BHL – Bibliotheca hagiographica Latina antiquae et mediae aetatis

– NS – Novum supplemetum

BT – Bibliotheca Teubneriana

CCCM – Corpus christianorum Continuatio medievalis

MGH – Monumenta Germaniae Historica

– SS – Scriptorum

– PLMA – Poetae Latini medii aevi

– SRG – Scriptorum rerum Germanicarum

Bible

Vulg. – Biblia sacra editionis Vulgatae

ČEP – Český ekumenický překlad

Kral. – Bible Kralická

Zkratky biblických knih jsou uvedeny podle ČEP.

PRAMENY

Edice Hrotsvitina díla viz Ediční a překladatelská poznámka, s. 31–32.

PŘEKLADY HROTSVITINA DÍLA

HROTSVITHA Z GANDERSHEIMU, *Pád a obrácení Marie, poustevníka Abraháma neteře*, in: samizdatový Dialog 2/1977, překlad Eva Stehlíková – Karel Hubka; *Dulcitus; Vzkříšení Drusiany a Kalimacha*, překlad Eva Stehlíková – Josef Šmatlák – Libuše Zušťáková, 1990, Praha (informativní edice Dilia).

HROTSVITA Z GANDERSHEIMU, *Duchovní dramata, Gallicanus, Pafnutius, Sapientia*, překlad a úvod Irena Zachová, Praha 2004.

Překlady do dalších evropských jazyků viz Ediční a překladatelská poznámka, s. 32–34.

DALŠÍ PRAMENY: TEXTY A PŘEKLADY ANTICKÝCH A STŘEDOVĚKÝCH AUTORŮ

ADALBERTI *Continuatio REGINONIS* (Pokračování kroniky Reginonovy), in: *Quellen zur Geschichte der sächsischen Kaiserzeit*, s. 190–231.

AGIUS, *Epicedium Hathumodae (Dialogus Agii)*, MGH, SS IV, (ed.) GEORGIUS HEINRICUS PERTZ, Stuttgart 1841, s. 176–189; nověji (ed.) LUDWIG TRAUBE, MGH, PLMA 3, Berlin 1896, s. 369–388; částečný překlad in: JANA NECHUTOVÁ, *Úděl a útěcha*, Heršpice 1995, s. 126–128.

- AGIUS, *Vita Hathumodae*, MGH, SS IV, (ed.) GEORGIUS HEINRICUS PERTZ, Stuttgart 1841, s. 165–175.
- Bibliotheca hagiographica Latina antiquae et mediae aetatis*, (edd.) SOCII BOLLANDIANI, 1-2, Bruxelles 1898-1901.
- Bibliotheca hagiographica Latina antiquae et mediae aetatis, Novum Supplementum*, (ed.) HENRICUS FROS, Bruxelles 1986.
- BOETHIUS (ANICIUS MANLIUS SEVERINUS BOËTHIUS), *Filosofie utěšitelkou*, překlad Václav Bahník, Praha 2012.
- HILDUIN OF SAINT-DENIS (HILDUIN ZE SAINT-DENIS), *The Passio S. Dionysii in Prose and Verse*, (ed.) MICHAEL LAPIDGE, Leiden – Boston 2017 (Mittellateinische Studien und Texte 51).
- LIUTPRANDUS CREMONENSIS, *Antapodosis*, in: Quellen zur Geschichte der sächsischen Kaiserzeit, s. 233–589; česky LIUTPRAND Z CREMONY, *Antapodosis čili Odplata a další spisy*, překlad Jan Ctibor, Praha 2021.
- Neznámá evangelia – Novozákonní apokryfy I*, (edd.) PETR POKORNÝ – JAN A. DUS, Praha 2001.
- Quellen zur Geschichte der sächsischen Kaiserzeit*, (edd.) ALBERT BAUER – REINHOLD RAU, Darmstadt 1971 (Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters. Freiherr vom Stein-Gedächtnisausgabe 8).
- WIDUKIND Z CORVEY, *Res gestae Saxonicae*, in: Quellen zur Geschichte der sächsischen Kaiserzeit, s. 16–183; česky *Dějiny Sasů*, překlad Jakub Izdný – Kateřina Spurná, Praha 2016.

BIBLICKÉ TEXTY

- Biblia sacra iuxta Vulgatam editionem, editio tertia emendata*, Stuttgart 1983.
- Bible*, český ekumenický překlad (česká synoptická Bible), Praha 2008.
- Bible Kralická*, Praha 2021.
- Evangelia apocrypha*, (ed.) CONSTANTIN VON TISCHENDORF, Leipzig 1876 (nové vydání Hildesheim 1966).

CITOVANÉ SLOVNÍKY STŘEDOVĚKÉ LATINY

- DU CANGE (CAROLUS DU FRESNE) – FAVRE, LEOPOLD, *Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis*, 10 sv., Graz 1954.
- BLAISE, ALBERT, *Lexicon latinitatis mediae aevi*, CCCM, Turnhout 1975.
- Latinitatis mediae aevi Lexicon Bohemorum. Slovník středověké latiny v českých zemích*, Praha 1977 a dále.

LITERATURA

- A Companion to Hrotsvit of Gandersheim (fl. 960), Contextual and Interpretive Approaches*, (edd.) PHYLLIS R. BROWN – STEPHEN L. WAILES, Leiden – Boston 2013.
- A Miracle of the Virgin Mary Concerning Theophilus the Penitent*, in: The Sources of the Faust Tradition from Simon Magus to Lessing, (ed., transl.) PHILIP MASON PALMER – PATISSON ROBERT MORE, 1. vydání, Oxford 1936.
- ASCHBACH VON, JOSEPH, *Roswitha und Conrad Celtes*, Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften in Wien, Philologisch-Historische Klasse 56/1867, s. 3–62, Wien 1867².
- BERSCHIN, WALTER, *Biographie und Epochenstil im lateinischen Mittelalter*, sv. 4, *Ottotonische Biographie, Das hohe Mittelalter 920–1220, Erster Halbband 920–1070 n. Chr.*, Stuttgart 1999.
- BRUNHÖLZL, FRANZ, *Geschichte der lateinischen Literatur des Mittelalters*, sv. 2, München 1992.
- DRONKE, PETER, *Women Writers in the Middle Ages. A Critical Study of Texts from Perpetua to Marguerite Porete*, Cambridge 1984 (dotisk 1996).
- EURIGNER, SEBASTIAN, *Drei Beiträge zur Roswitha-Forschung*, Historisches Jahrbuch 54/1934, s. 75–83.
- GOETTING, HANS, *Das Überlieferungsschicksal von Hrotsvits Primordia*, in: Festschrift für Hermann Heimpel zum 70. Geburtstag, sv. 3, Göttingen 1972, s. 61–108 (Veröffentlichungen des Max-Planck-Instituts für Geschichte 36.3).
- GOETTING, HANS, *Die Anfänge des Reichsstiftes Gandersheim*, Braunschweigisches Jahrbuch 31/1950, s. 5–52.
- HAIGHT, ANNE LYON, *Hroswitha of Gandersheim: Her Life, Times and Works, and a Comprehensive Bibliography*, New York 1965.
- HOMEYER, HELENE, *Imitatio und Aemulatio im Werk der Hrotsvit von Gandersheim*, Studi medievali 10/1968, s. 966–979.
- Hrotsvit of Gandersheim, Contexts, Identities, Affinities, and Performances*, (edd.) PHYLLIS H. BROWN – LINDA A. MCMILLIN – KATHARINA M. WILSON, Toronto – Buffalo – London 2004.
- JUNG, GUSTAV, *Das Geschlechtsmoral des Weibes im Mittelalter, Eine kulturhistorische Studie*, Leipzig 1921.
- KELLER, HAGEN, *Otoni. Jindřich I. Ptáčník, Ota I., II., III., Jindřich II.*, překlad Vlastimil Drbal, Praha 2004.
- KIRSCH, WOLFGANG, *Hrotsvit von Gandersheim als Epikerin*, Mittellateinisches Jahrbuch 24–25/1989–1990, s. 215–224.
- KRONENBERG, KURT, *Roswitha von Gandersheim, Leben und Werk*, Bad Gandersheim 1962.
- LANGOSCH, KARL, *Geistliche Spiele. Lateinische Dramen des Mittelalters mit deutschen Versen*, Berlin 1957.
- LICHT, TINO, *Hrotsvitspuren in ottonischer Dichtung (nebst einem neuen Hrotsvitgedicht)*, Mittellateinisches Jahrbuch 43/2008, s. 347–353.

- MANITIUS, MAX, *Geschichte der lateinischen Literatur des Mittelalters*, sv. 1, *Vom Justinian zur Mitte des 10. Jahrhunderts*, München 1974 (9. vydání).
- NAGEL, BERT, *Hrotsvit von Gandersheim*, Stuttgart 1965.
- NECHUTOVÁ, JANA, *Znovu o Hrotsvitě z Gandersheimu (In memoriam Evae Stehlíkové)*, *Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis* 14/2021, s. 35–48.
- NEUMANN, FRIEDRICH, *Der Denkstil Hrotsvits von Gandersheim*, in: *Festschrift für Hermann Heimpel*, Göttingen 1972, sv. 3, s. 37–60.
- POLHEIM, KARL, *Die lateinische Reimprosa*, Berlin 1925.
- RÄDLE, FIDEL, *Hrotsvit von Gandersheim*, in: *Die deutsche Literatur des Mittelalters, Verfasserlexikon*, sv. 4, Berlin – New York 1983.
- ROOT, JERRY, *The Theophilus Legend in Medieval Text and Image*, Cambridge 2017.
- STEHLÍKOVÁ, EVA, (recenze) *Hrotsvita z Gandersheimu, Duchovní dramata*, *Divadelní revue* 2/2004, s. 61–62.
- STEHLÍKOVÁ, EVA, *A co když je to divadlo. Několikero zastavení nad středověkým latinským divadlem*, Praha 1998.
- STEHLÍKOVÁ, EVA, *Velké a slavné volání. Několik poznámek o životě a díle Hrotsvity z Gandersheimu*, *Divadelní revue* 3/1993, s. 69–73.
- Středověká latinská literatura (6.–15. století)*, (ed.) CLAUDIO LEONARDI, překlad Lenka Češková – Kateřina Garajová, Praha 2014.
- WAITZ, GEORG, *Über das Verhältnis von Hrotsvits gesta Oddonis zu Widukind*, *Forschungen zur deutschen Geschichte* 9/1869, s. 335–342.
- WUTTKE, DIETER, *Dürer und Celtis. Von der Bedeutung des Jahres 1500 für den deutschen Humanismus Jarhudert Feier als Symbolische Form*, *The Journal of Medieval and Renaissance Studies* 10/1980, s. 73–129.
- ZACHOVÁ, IRENA, předmluva k překladu HROTSVITA Z GANDERSHEIMU, *Duchovní dramata (Gallicanus, Pafnutius, Sapientia)*, Praha 2004, s. 9–37.

SEZNAM VYOBRAZENÍ

- OBÁLKA: Hrotsvita předává své básně císaři Otovi I. v přítomnosti abatyše Gerbergy II., Albrecht Dürer, dřevoryt, *editio princeps, Opera Hrosvite illustris virginis et monialis Germane gente Saxonica arte nuper a Conrado Celte inventa*, Norimberk 1501, s. 14, Rijksmuseum, Amsterdam.
<https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/RP-P-OB-1508>
- FRONTISPIS: První strana z mnichovského rukopisu Hrotsvitina díla, 11. století, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov, BSB Clm 14485, fol. 1v.
<https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb00087481?page=266>
1. Konrád Celtes předává edici Hrotsvitina díla kurfiřtu Fridrichu Saskému III., Albrecht Dürer, dřevoryt, *editio princeps, Opera Hrosvite illustris virginis et monialis Germane gente Saxonica arte nuper a Conrado Celte inventa*, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov, Rar. 96, s. 8.
https://api.digitale-sammlungen.de/iiif/image/v2/bsb00093490_00008/full/full/0/default.jpg
  2. Bývalý klášterní kostel v Bad Gandersheimu.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:00_7482_Bad_Gandersheim_-_Stift_Gandersheim.jpg
  3. Hrotsvita a Ota I., tzv. Hrotsvitina studna v Bad Gandersheimu, Siegfried Zimmermann, 1978.
[https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Fountain_and_Statue_of_Hrotsvitha_with_Otto_I,_Bad_Gandersheim#/media/File:Denkmal_Roswitha_von_Gandersheim_\(cropped\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Fountain_and_Statue_of_Hrotsvitha_with_Otto_I,_Bad_Gandersheim#/media/File:Denkmal_Roswitha_von_Gandersheim_(cropped).jpg)
  4. Smrt Panny Marie, reliéf ze slonoviny, 10.–11. století, Musée de Cluny, Paříž.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dormition_de_la_Vierge.jpg
  5. Nanebevstoupení Páně, Evangeliář Jindřicha II. z Reichenau, kolem 1007–1012, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov, BSB Clm 4452, fol. 131v.
<https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb00087481?page=266>
  6. Svatý Gongolf, *Vita s. Gengulfi (seu Gangolfi)*, Pasionář z Weissenau, 12. století, Fondation Martin Bodmer, Cologny, Cod. Bodmer 127, fol 66v.
<http://www.e-codices.ch/en/fmb/cb-0127/66v/0>
  7. Umučení Pelagia z Córdoba, Mistr z Becerril (Maestro de Becerril), 16. století, katedrála v Málaze.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maestro_de_becerril-flagelaci%C3%B3n_de_san_pelayo-catedral_de_m%C3%A1laga.jpg

8. Theofil z Adany uzavírá smlouvu s ďáblem, Maastrichtská kniha hodinek, 1300–1325.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maastricht_Book_of_Hours,_BL_Stowe_MS17_f255v-f256r.png
9. Svatý Dionysius (Diviš, Denis), 14. století, Metropolitan Museum of Art, New York.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Saint_Denis_MET_cdi25-120-283.jpg
10. Svatá Anežka Římská, mozaika z 6. století, Basilica di Sant'Apollinare, Ravenna, foto: Fra Lowrence, OP.
<https://www.flickr.com/photos/paullew/12066320223>
11. Ota II. (?), Mistr Registra Gregorii, kol. roku 985, Musée Condé, Chantilly, ms. 14bis.
https://en.wikipedia.org/wiki/Registrum_Gregorii#/media/File:Meister_des_Registrum_Gregorii_001.jpg
12. Genealogie Otonů, *Kronika svatého Pantaleona*, 2. polovina 12. století. Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel, Cod. Guelf. 74.3 Aug., s. 226.
https://en.wikipedia.org/wiki/Chronica_sancti_Pantaleonis#/media/File:StammtafelOttonen0002.jpg
13. Král Ota I. a královna Edith, sousoší ze 13. století, katedrála v Magdeburku.
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:HerschepaarMagdeburgCathedral.jpg>
14. Poslední stránka *Skutků císaře Oty (Gesta Oddonis)*, *editio princeps*, *Opera Hrosvite illustris virginis et monialis Germane gente Saxonica orte nuper a Conrado Celte inventa*, Norimberk 1501, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov, Rar. 96, s. 169.
https://api.digitale-sammlungen.de/iiif/image/v2/bsb00093490_00169/full/full/0/default.jpg
15. Liudolf Saský, zakladatel gandersheimského kláštera, kenotaf v kostele bývalého kláštera v Bad Gandersheimu, poslední třetina 13. století.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gandersheim_Liudolf.jpg
- 16.–17. Gandersheimský klášter, vyobrazení z roku 1709, *Antiquitates Gandersheimenses*, Johann Georg Leuckfeld, Wolffenbüttel 1709, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov.
https://books.google.cz/books?id=MQ6TAQAACAAJ&pg=PA4&hl=cs&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false
18. Liudolf a Oda, zakladatelé gandersheimského kláštera, *Antiquitates Gandersheimenses*, Johann Georg Leuckfeld, Wolffenbüttel 1709, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov.
https://books.google.cz/books?id=MQ6TAQAACAAJ&pg=PA4&hl=cs&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false